

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงกับการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

**CHANGE MANAGENT PROCESS AND ACCEPTANCE OF SUFFICIENCY
ECONOMY OHILOSOPHY OF COMMUNITY ENTERPRISE GROUPS,
MUEANG PAN DISTRICT, LAMPANG PROVINCE**

ธนกร สิริสุคันธา*

Thanakorn Sirisugandha

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้และการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 71 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายคุณลักษณะของข้อมูลที่ศึกษา ประกอบด้วย จำนวนความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งใช้วิธีการสนทนากลุ่ม การสังเกตภาคสนามของผู้วิจัยและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทอาหาร มีระดับความรู้ในภาพเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง การยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยมีแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไปยังสมาชิกของกลุ่ม ผ่านช่องทางสื่อสารที่เหมาะสม เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนเป็นพื้นฐานศักยภาพของกลุ่ม มุ่งเน้นการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมาและให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลง, การยอมรับ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, วิสาหกิจชุมชน

* คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ABSTRACT

The objective of this research focuses on exploring the levels of self-perception and acceptance of sufficiency economy philosophy organized by community enterprise groups. A questionnaire and an in-depth interview were both conducted with 71 qualified community enterprise groups. The data were statistically analyzed using frequency distribution, percentage, mean, and standard deviations. Also, a focus group, and a participatory field observation were carried out for data analysis.

The findings revealed that female married informants with their age of 41-50 earned a lower secondary education level, running their food production. In addition, their self-perception on the philosophy of sufficiency economy was rated at a moderate level whereas their acceptance of sufficiency economy philosophy was rated at a higher level. Also, the guidelines for effective change management of community enterprise groups implicated for their acceptance of sufficiency economy philosophy were suggested that the provisions for the enhancement of their information services via different social media should be required for other members' self-perception. Not only was their local wisdom-inheriting with emphasis on the advanced philosophy of sufficiency economy supported for their community enterprise groups' self-potentialities, but also their food production should be mostly required for the families' consumption and trading purposes. Lastly, the importance of their community enterprise groups' knowledge- sharing on their effective change management and the implication of sufficiency economy philosophy should be also supported.

Keywords : change , acceptance , Sufficiency Economy Philosophy , community enterprise groups

บทนำ

ศักยภาพทางด้านการจัดการของชุมชน มีความสำคัญและมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนจะเข้มแข็งได้ต้องเริ่มจากการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ซึ่งแนวทางหนึ่งในการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน คือ วิสาหกิจชุมชน ซึ่งหมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้เพราะวิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบธุรกิจโดยชุมชน ที่มีสมาชิกเป็นเจ้าของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านการผลิต การเงิน การตลาดและบุคลากร ซึ่งจะเป็นการสร้างรายได้และอาชีพให้กับชุมชน รวมทั้งช่วยยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ แบ่งทุกข์ แบ่งสุข ซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการประกอบการของชุมชน

หน่วยงานภาครัฐได้มีการส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชน รวมกลุ่มผลิตสินค้าที่ได้จากทรัพยากรของชุมชนโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสานกับความรู้ระดับสากล เน้นกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญ

โดยให้ชุมชนเป็นเจ้าของและดำเนินการเอง โดยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548¹ ครอบคลุมการส่งเสริมอย่างครบวงจร ซึ่งการส่งเสริมขั้นพื้นฐานของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน คือการให้ความรู้ในการนำทุนชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่าเหมาะสม อันได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา ทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิต และการร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ในระดับสูง จึงควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง มีศักยภาพ ช่วยสร้างงานและรายได้ให้กับประชากรในท้องถิ่น อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มที่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องมีความเข้มแข็ง แต่บางกลุ่มก็ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง วุฒิกร ปาจุวัง² ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ รวมทั้งความซับซ้อนของการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงของการดำเนินงานวิสาหกิจ จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันของชุมชนที่มีอยู่ ให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยที่เศรษฐกิจชุมชนเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์³ การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัวให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่น เป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้โดยแน่นอน มุลนิธิพระดาบส⁴ การยอมรับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้อย่างเหมาะสมในกระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชนไม่ว่าในระดับใด จะทำให้วิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองและเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำเนินงานให้อยู่บนพื้นฐานของความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถูกต้อง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้และการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน ที่ผ่านการประเมินเกณฑ์มาตรฐาน จำนวน 30 กลุ่ม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ได้แก่ ผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน เช่น ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการหรือเลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น อย่างน้อยกลุ่มละ 2 คน รวมทั้งการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observation) เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

¹ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. วิสาหกิจ ชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.moac.go.th/builder/aid/articleupdate.php?id=86>. [17 มิถุนายน 2558].

² วุฒิกร ปาจุวัง. ผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน. หัวหน้าสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน. สัมภาษณ์ 22 พฤศจิกายน. 2557.

³ เรื่องเดียวกัน.

⁴ มูลนิธิพระดาบส. คำพ่อสอน. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ. 2551).

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในเขตอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

วิธีการดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed-ended Questionnaire) โดยแบ่งเป็น

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ด้วยคำถามจำนวน 5 ข้อคำถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประเภทผลิตภัณฑ์

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงของวิสาหกิจชุมชน การยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 1 เมษายน-30 กันยายน พ.ศ.2559 โดยเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีผลการดำเนินงานต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 2 ปี ในอำเภอเมืองปาน จำนวน 71 ชุด ด้วยวิธีการสุ่มแจกอย่างง่าย และเชิญผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองปาน มาร่วมการสนทนากลุ่มและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สำหรับข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อแสดงถึงลักษณะของข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่าง

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจำนวนหนึ่ง ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการจดบันทึก แล้วนำมาวิเคราะห์สรุปอุปนัย

ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทอาหาร

ความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1. ด้านความพอประมาณ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอประมาณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) โดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจและประนีประนอม

คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวม เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ ($\bar{X} = 5.00$) โดยต้องอยู่อย่างพอดี พอมีพอกิน ไม่หิวหยา พุ่มเฟิย ($\bar{X} = 5.00$) รวมทั้งการรณรงค์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมาที่ผู้ตอบแบบสอบถามยังมีความรู้ที่คลาดเคลื่อน คือ การพัฒนาเทคโนโลยี ควรเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะและความต้องการ เทคโนโลยีควรพัฒนาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องเป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมของเรา ($\bar{X} = 1.55$) สุดท้ายคือ การสร้างความพอดีในทุกระดับของสังคม โดยเริ่มจากครอบครัว ชุมชนและสังคม ซึ่งต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รู้จักฝึกกำลัง และที่สำคัญมีการเรียนรู้อันเกิดจากฐานรากที่มั่นคงและแข็งแรง ($\bar{X} = 0.70$)

2. ด้านความมีเหตุผล

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความมีเหตุผลอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.27$) โดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ หลักศีลธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม นับได้ว่าเป็นหลักความมีเหตุผล ($\bar{X} = 5.00$) และควรใช้หลักวิชาการในการกำหนดเป้าหมายอย่างมีเหตุผลอย่างเป็นขั้นตอน ไม่ก้าวกระโดดจนทำให้สมาชิกเกิดความท้อแท้ ($\bar{X} = 5.00$) ในส่วนของความรู้ที่คลาดเคลื่อน คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ไม่ตัดสินใจเพราะเสียงส่วนใหญ่ของชุมชน ($\bar{X} = 1.20$) ซึ่งในการทำงานจะต้องคำนึงถึงการวางแผนตามหลักวิชาการ กำหนดเป้าหมายอย่างมีเหตุผลเป็นขั้นตอน ไม่ก้าวกระโดดจนทำให้สมาชิกหรือพนักงานในองค์กรเกิดความท้อแท้ ต้องร่วมกันพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องในการทำงานและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานอย่างรอบคอบก่อนลงมือทำ โดยคาดการณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้นจากการดำเนินงานในอนาคต เพื่อเตรียมป้องกันปัญหาดังกล่าว ($\bar{X} = 0.56$) รวมทั้งการสื่อสารข้อมูลภายในองค์กร ต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงโดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารซึ่งเป็นคนในชุมชน มีการจัดประชุมทีมงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกทุกคนรู้ว่าจะต้องทำงานอะไร ด้วยเหตุผลใด ซึ่งเป็นการทำให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความสามัคคีร่วมกัน ($\bar{X} = 0.07$)

3. ด้านการมีภูมิคุ้มกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการมีภูมิคุ้มกันอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) โดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการหาข้อมูลข่าวสารหรือศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.93$) รองลงมาคือ การระดมความคิดและประสบการณ์เพื่อคาดเดาว่าจะเกิดปัญหาใดๆ ในการทำงานในอนาคต ($\bar{X} = 4.89$) และการสร้างหรือการเตรียมตัวสมาชิกให้พร้อมรับต่อผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ในด้านต่าง ๆ ($\bar{X} = 4.86$) ในส่วนของความรู้ที่คลาดเคลื่อน คือการสร้างเครือข่ายนอกองค์กร จะทำให้เกิดการปรับตัว พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและสามารถแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการดำเนินงานร่วมกันรวมทั้งการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจได้ ($\bar{X} = 1.62$) สุดท้ายคือ ผู้นำในองค์กร ควรสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอและผู้นำต้องค้นหาทักษะ ความสามารถของสมาชิกในองค์กร กระตุ้นสมาชิกในองค์กรให้สนใจศึกษาความรู้ใหม่ ๆ หรือถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองได้รับให้แก่สมาชิก เพื่อให้แต่ละคน นำความรู้ ความสามารถ มาช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการทำงานได้ตามความสามารถ ความถนัด ส่งผลให้สมาชิกในองค์กรเกิดความเชื่อมั่นในทีม ให้ความร่วมมือในการทำงานจนประสบผลสำเร็จ ($\bar{X} = 0.70$)

4. ด้านเงื่อนไขคุณธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ การเริ่มต้นสร้างคุณธรรมความมาจากตนเองด้วยการตั้งใจ และตระหนักในคุณธรรมอยู่เสมอ ($\bar{X} = 5.00$) การดำเนินงานต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์สุจริต ($\bar{X} = 5.00$) และให้รู้จักแบ่งปันและมีความรับผิดชอบในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ($\bar{X} = 5.00$) ในส่วนของความรู้ที่คลาดเคลื่อน คือ ในการทำงานนั้น ควรมีความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่โลกไม่ตระหนี่ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งเบาภาระงานของกันและกัน แม้ว่าจะไม่ใช่หน้าที่หรือไม่ใช่งานในความรับผิดชอบของตนเอง แต่เพื่อภาพรวมของกระบวนการทำงานนั้นๆ จะได้รับผลตามวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 3.52$) และใช้สติปัญญาอย่างถูกต้อง เหมาะสมในการดำเนินชีวิตตามศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่โดยไม่จำเป็นต้องเลียนแบบหรือทำตามสังคมอื่นๆ ที่อยู่รอบข้างเพราะมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป ($\bar{X} = 0.00$)

5. ด้านเงื่อนไขความรู้

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) โดยส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับ ความรอบคอบและระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่างๆ มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน ($\bar{X} = 5.00$) การหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เช่น การอบรม การติดตามข่าวสาร เป็นต้น ($\bar{X} = 5.00$) และการฝึกตนเองให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ($\bar{X} = 4.86$) ในส่วนของความรู้ที่คลาดเคลื่อน คือ ความรู้ใหม่ในการดำเนินงานต่าง ๆ จะต้องมีความรอบคอบ และความระมัดระวังที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน ซึ่งอาจได้มาจากงานวิจัย เอกสาร ตำราหรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่าย พันธมิตรที่ประสบความสำเร็จ ($\bar{X} = 2.04$) ประเด็นการนำความรู้จากเอกสาร ตำรา มาใช้ในการทำงาน ต้องมีการศึกษาอย่างลุ่มลึกและฝึกตนเองให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เนื่องจากความรู้จากเอกสาร ตำรา แม้ว่าจะผ่านการตรวจสอบจากนักวิชาการต่างๆ มาดีแล้ว แต่อาจจะไม่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน หรือความรู้ในเอกสาร ตำรานั้น ๆ เป็นชุดความรู้เดิมที่ปัจจุบันได้มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขให้เกิดความทันสมัยมากขึ้น ($\bar{X} = 1.62$)

6. ระดับความรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความรู้ในภาพรวมเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 16.52) กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามได้ทำการทดสอบความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 25 ข้อ โดยมีผู้ตอบถูกอยู่ในช่วงคะแนน 8.34-16.66 ระดับปานกลาง จำนวน 42 คน และผู้ตอบถูกอยู่ในช่วงคะแนน 16.67-25.00 ระดับสูง จำนวน 29 คน จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 71 คน

7. ระดับการดำเนินงานในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง

การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ถือว่าเป็นความสามารถหรือความพร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการเฝ้าอำนวยความสะดวกการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงให้ประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีปัจจัยหลายอย่างสนับสนุนการดำเนินงานเหล่านั้น เช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยม พฤติกรรมของผู้นำและสมาชิกกลุ่มที่เปิดรับความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ในการดำเนินงาน มีกระบวนการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนความรู้ที่สะดวกรวดเร็ว มีการกำหนดประเด็นด้านการบริหารจัดการ

การเปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการ รวมทั้งการประเมินผลและปรับปรุงการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีการยกย่องชมเชยและให้รางวัลเพื่อจูงใจในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ซึ่งพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ประเด็นนโยบายและการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.77 อยู่ในระดับมาก

8. การยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงาน

การยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงาน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลหลังจากได้เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและความชำนาญ สามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงาน ตามศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่ง โดยกระบวนการยอมรับจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ประกอบด้วย การรับทราบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งต่าง ๆ แล้วเกิดความสนใจ หลังจากนั้นจึงแสวงหาข่าวสารหรือแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม เกิดการไตร่ตรองหรือประเมินโดยเปรียบเทียบกับประสบการณ์หรือความรู้ของตนว่า หากนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจะเกิดประโยชน์กับวิสาหกิจชุมชนเพียงใด เมื่อได้ทดลองดำเนินงานแล้วจะเกิดผลอย่างไร รวมทั้งหลังจากได้มีการทดลองดำเนินการจนประสบผลสำเร็จดีเป็นที่ประจักษ์จึงเกิดการยอมรับและนำไปใช้ ซึ่งพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีระดับการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน ตามศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.72 อยู่ในระดับมาก

9. แนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

กระบวนการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ทางกลุ่มได้มีการเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างไม่เป็นทางการผ่านผู้นำกลุ่มไปยังสมาชิก โดยการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการคือการพบปะพูดคุยในสถานที่ต่าง ๆ แต่ไม่มีการกำหนดการประชุมที่แน่นอน ขาดเครื่องมือและกระบวนการในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ไม่มีระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจึงกำหนดเป้าหมายและการวัดผลไม่ได้ แม้ว่าจะมีการยกย่องชมเชยและการให้รางวัลแก่สมาชิกแต่เป็นการยกย่องชมเชยและให้รางวัลในงานประจำที่ทำอยู่แล้ว จึงไม่สามารถสร้างกระบวนการของการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน ในการสร้างสภาพแวดล้อมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสร้าง แสวงหาและบริโภคความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มได้ ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีแนวทางสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่ม เช่น สื่อบุคคล หอกระจายข่าว การประชุมและส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันในตัว คือมีพื้นฐานหรือมีความพร้อมมากเพียงพอที่จะรู้เท่าทันต่อผลกระทบที่จะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการปรับตัวยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า โดยการที่ส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ที่มีความสามารถใน

การรับซื้อผลผลิตที่ได้จากการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือเป็นตัวกลางในการกระจายสินค้า ธนาคารหรือสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการลงทุนบนพื้นฐานศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สถาบันวิจัยหรือสถาบันการศึกษา เพื่อส่งเสริมการใช้นวัตกรรมหรือการสร้างเสริมการรับรู้การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยี เป็นต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ การแบ่งปันและการช่วยเหลือกัน

3. มุ่งสร้างความพอประมาณ ท่ออยู่บนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน อันได้แก่ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยกำหนดเป็นเป้าหมายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานโดยปราศจากการเบียดเบียนและเอาเปรียบกันเพราะทราบเป้าหมายว่าทำไปเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม รวมทั้งการไม่เบียดเบียนธรรมชาติจนเกินไป การอยู่ร่วมกับธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอดี ใช้อย่างคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด พร้อมกับการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งจะก่อให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยม และบริโภคนิยม โดยผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องทำเป็นตัวอย่างเพื่อขยายผลไปยังสมาชิกกลุ่มและคนในชุมชนต่อไป

4. สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้อยู่ได้ด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น โดยเน้นความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ โดยแต่ละวิสาหกิจชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันและหาหนทางเพิ่มมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักการของความยั่งยืน ลดค่าใช้จ่ายหรือลดรายจ่าย ยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ และสร้างสิ่งอุปโภคบริโภคในพื้นที่หรือชุมชนของตนเอง เช่น ข้าว น้ำ ปลา ไข่ ไม้ผล และพืชผัก เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา

5. ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มโดยครอบคลุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกกระบวนการทั้งการเกษตรแบบผสมผสาน หัตถกรรม การแปรรูปอาหาร การทำธุรกิจ ค้าขาย และการท่องเที่ยวระดับชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาที่เข้มแข็ง เพราะมีเครือข่ายที่กว้างขวางมากขึ้น การกระจายรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก็จะดีขึ้น รวมทั้งได้รับการแก้ไขปัญหาอย่างรอบด้าน

สรุปผลการวิจัย

1. จากผลศึกษาระดับความรู้และการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ข้อมูลระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอเมืองปาน ตามหลักการ 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกัน และ 2 เงื่อนไข อันได้แก่ เงื่อนไขคุณธรรมและเงื่อนไขความรู้ ระดับความรู้ในภาพรวมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านข้อมูลเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงได้นั้น ถือว่าเป็นความสามารถหรือความ

พร้อมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการเอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงให้ประสิทธิภาพ โดยจะต้องมีปัจจัยหลายอย่างสนับสนุนการดำเนินงานเหล่านั้น โดยภาพรวมแล้วระดับการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงประเด็นนโยบายและการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ อยู่ในระดับมาก

ส่วนการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองปาน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลหลังจากได้เรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อเกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะและความชำนาญ รวมทั้งมีการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง แนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง พบว่า มีการเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างไม่เป็นทางการผ่านผู้นำกลุ่มไปยังสมาชิก โดยการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการคือการพบปะพูดคุยในสถานที่ต่าง ๆ แต่ไม่มีการกำหนดการประชุมที่แน่นอน ขาดเครื่องมือและกระบวนการในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ไม่มีระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลง ส่งผลทำให้ไม่สามารถกำหนดเป้าหมายและการวัดผลที่ชัดเจนได้ ถึงแม้ว่ามีแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงด้วยการยกย่องชมเชยและการให้รางวัลแก่สมาชิกเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่เป็นการยกย่องชมเชยและให้รางวัลในงานประจำที่ทำอยู่แล้ว จึงไม่สามารถสร้างกระบวนการของการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน ในการสร้างสภาพแวดล้อมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสร้าง แสวงหาและบริโภคความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มได้

การยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน พบว่า ได้มีการรับรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนเกิดความรู้สึกสนใจ มีการประเมินค่าเพื่อเปรียบเทียบกับการบริหารจัดการแบบเดิม มีการทดลองและยอมรับในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้กับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการดำเนินงานของกลุ่มมีสมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจึงปรับตัวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากกว่า อีกทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เสมอจึงเกิดการยอมรับได้มากขึ้น

ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ทางกลุ่มจะต้องให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ไปยังสมาชิกของกลุ่ม ผ่านช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าในการสืบทอดภูมิปัญญาของชุมชนเป็นพื้นฐาน ศักยภาพของกลุ่ม มุ่งเน้นการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้วจึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมาและให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้

การอภิปรายผล

1. ระดับความรู้และการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นการฝึกตนให้มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบและความระมัดระวังที่จะนำความรู้ต่าง ๆ เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและในขั้นปฏิบัติ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ⁵ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลหลังจากได้เรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และความชำนาญ สามารถนำมาใช้ในการปฏิบัติ บุญสม วราเอกศิริ⁶ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและเกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ จะมาจากผู้นำที่เสนอแนวความคิดใหม่ซึ่งจะนำไปใช้ในเปลี่ยนแปลง ว่าแนวความคิดนี้มีประโยชน์มากกว่าเดิม มีความคล้ายคลึงสอดคล้องกันกับสิ่งเดิมที่เคยทำอยู่ ไม่ยุ่งยากซับซ้อน และเตรียมพร้อมสำหรับการสื่อสารที่เหมาะสมไปยังกลุ่มเป้าหมาย โดยมีข้อพึงระวังด้านการละเลยไม่เอาใจใส่ต่อการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยที่เกิดขึ้น หรือการขาดความสามารถที่จะประกอบการ ขาดความตั้งใจ ขัดต่อธรรมเนียมประเพณีที่ชุมชนยึดถือ รวมทั้งนโยบายการส่งเสริมจากภาครัฐที่ไม่ชัดเจน ซึ่งเหล่านี้จะทำให้ชุมชนไม่เกิดการยอมรับ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา⁷

กระบวนการยอมรับจะต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ ประกอบด้วย การรับทราบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากแหล่งต่าง ๆ แล้วเกิดความสนใจ หลังจากนั้นจึงแสวงหาข่าวสารหรือแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม เกิดการไตร่ตรองหรือประเมินโดยเปรียบเทียบกับประสบการณ์หรือความรู้ของตนว่า หากนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติจะเกิดประโยชน์กับวิสาหกิจชุมชนเพียงใด เมื่อได้ทดลองดำเนินงานแล้วจะเกิดผลอย่างไร รวมทั้งหลังจากได้มีการทดลองดำเนินการจนประสบผลสำเร็จดีเป็นที่ประจักษ์จึงเกิดการยอมรับและนำไปใช้ ซึ่งพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีระดับการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงาน ตามศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับ 3.72 อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญา จารุจินดา⁸ ได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าแนวทางการพัฒนาครูในการยอมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติของโรงเรียนจะต้องจัดประชุมทางวิชาการทุกเดือนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้ครูมีการวางแผนการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนและส่งเสริมให้ครูทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง และพระมหานะพงษ์พันธ์ สีสั่ง⁹ ได้ทำการศึกษาสภาพและปัญหาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสใน

⁵ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและ การบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548). หน้า 9

⁶ บุญสม วราเอกศิริ, หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 4. (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้), 2539.

⁷ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547). หน้า 57-58.

⁸ สัญญา จารุจินดา, แนวทางการบริหารจัดการในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การศึกษาอิสระ ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2551.

⁹ พระมหานะพงษ์พันธ์ สีสั่ง, การศึกษา สภาพและปัญหาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2553.

จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสวัดในจังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเจ้าอาวาสวัดที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีสภาพการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวัดแตกต่างกัน เช่นเดียวกับณัฐินี ทองดี และคณะ¹⁰ ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนาและถ่ายทอดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานของความพอเพียงของหมู่บ้านสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือ การยอมรับผู้นำที่เข้มแข็งหรือผู้นำที่มีภาวะผู้นำในการถ่ายทอดความสามารถทางการแข่งขันบนพื้นฐานของความพอเพียงและการมีหน่วยงานในพื้นที่เห็นความสำคัญ ตลอดจนความเข้มแข็งและการเกาะเกี่ยวกันอย่างเหนียวแน่นของคนในชุมชน รวมทั้งสุกิจ ศรีบัติตา¹¹ ได้ทำการศึกษาการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน พบว่าในการสร้างการยอมรับและประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลักการอย่างจริงจังและควรประกอบการโดยยึดหลักปฏิบัติคือต้องมีความรู้ต้องมีคุณธรรมทำกิจการโดยความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกันตนเองได้ อุ่มชูตนเองได้ให้ยืนบนขาตนเองได้

2. แนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยม พฤติกรรมของผู้บริหารและบุคลากร ให้เปิดรับและพร้อมจะสร้างสรรค์งานใหม่ ๆ มีการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจถึงสิ่งที่ต้องการจะดำเนินการร่วมกัน โดยการเลือกใช้กระบวนการและเครื่องมือให้เหมาะสมกับลักษณะขององค์การ ลักษณะการทำงาน วัฒนธรรมองค์การและทรัพยากรที่มีอยู่ มีการกำหนดเป้าหมายและร่วมแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสม และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ โดยจัดทำเป็นฐานข้อมูลต่าง ๆ ตามความเหมาะสม มีการนำความรู้ไปทดลองใช้ส่งผลต่อการวัดผลและการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการยกย่องชมเชยหรือการให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ¹²

แนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสรุปเป็นแนวทางสำคัญ คือ 1) จัดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับกลุ่ม 2) เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า โดยการที่ส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) มุ่งสร้างความพอประมาณ ที่อยู่บนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน 4) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้อยู่ได้ด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น และ 5) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม ให้มีความสำคัญกับการรวมกลุ่มโดยครอบคลุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกกระบวนการ สอดคล้องกับปิยะวัน เพชร

¹⁰ ณัฐินี ทองดี และคณะ, การพัฒนาและถ่ายทอดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานของความพอเพียงของหมู่บ้านสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดนครราชสีมา, รายงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2552.

¹¹ สุกิจ ศรีบัติตา, การประยุกต์หลักการ จัดการธุรกิจ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน, วารสารบัณฑิตศึกษา ปีฉบับที่ 3 ที่ 12 (สิงหาคม-ตุลาคม 2549) หน้า 43-53, มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2549.

¹² ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย, ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการความรู้, (กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2549).

หมี่¹³ ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านความหมายและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยมีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสัมฤทธิ์ระดับมาก ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประสบผลสัมฤทธิ์ปานกลางและพฤติกรรมด้านสังคมประสบผลสัมฤทธิ์ระดับมาก และดาราวรรณ พรหมกัลป์¹⁴ ได้ศึกษาผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา: หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่าผลการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอปัว จังหวัดน่าน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยครัวเรือนมีพื้นฐานสังคมในการช่วยกันรักษาธารณะสมบัติของหมู่บ้านและมีการรักษาสังคมของต่าง ๆ ให้คงอยู่ใช้ในสภาพใ้การใช้การได้นาน ๆ มีความรู้รักสามัคคี ไม่มีความแตกแยกกัน อีกทั้งงานวิจัยของธนาวุฒิ พิมพิกิ และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์¹⁵ ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี พบว่ามีการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือ เน้นการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เน้น วามประหยัด ซื่อสัตย์และความสามัคคีปรองดอง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งหลักการจัดการธุรกิจแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนทุกประเภทและทุกขนาดกิจการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับงานวิจัยของสันติ พรหมจันทร์ (2546)¹⁶ ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดเลย พบว่าด้านการดำเนินงานควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการมากที่สุด โดยต้องสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เกิดขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (3 ช่วง 2 เดือนไข) เมื่อเรียงลำดับจากน้อยไปหามาก พบว่า ระดับความรู้ด้านความมีเหตุผล อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.27$) ด้านการมีภูมิคุ้มกัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$) ด้านความพอประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) ด้านเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) และด้านเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)

สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ สถานศึกษาและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรมีโครงการส่งเสริมความเข้าใจในด้านความมีเหตุผลแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเกิด การตัดสินใจอย่างมี

¹³ ปิยะวัน เพชรหมี่, ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, ปีที่ 12 เล่มที่ 2 (มกราคม-มิถุนายน 2553) หน้า 38-44.

¹⁴ ดาราวรรณ พรหมกัลป์, ผลการดำเนินงาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 2551.

¹⁵ ธนาวุฒิ พิมพิกิ และจันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์, การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ฉบับที่ 1 ปีที่ 10 (มกราคม-เมษายน 2557), หน้า 1-21.

¹⁶ สันติ พรหมจันทร์, สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏเลย, 2546.

เหตุผล ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักศีลธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ไม่ตัดสินใจเพราะเสียงส่วนใหญ่ของชุมชน โดยอาจจัดโครงการเรียนรู้การวางแผนตามหลักวิชาการ การกำหนดเป้าหมายอย่างมีเหตุผล เป็นขั้นตอน เพื่อให้การดำเนินงานไม่ก้าวกระโดดจนทำให้สมาชิกหรือพนักงานในองค์กรเกิดความท้อแท้ โดยคาดการณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้นจากการดำเนินงานในอนาคต เพื่อเตรียมป้องกันปัญหา รวมทั้งจัดโครงการส่งเสริมให้มีการสื่อสารข้อมูลภายในองค์กรอย่างทั่วถึง โดยใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสารซึ่งเป็นคนในชุมชน มีการจัดประชุมที่งานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกทุกคนรู้ว่าจะต้องทำงานอะไร ด้วยเหตุผลใด ซึ่งเป็นการทำให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสร้างความสามัคคีร่วมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการสนทนากลุ่ม การสังเกตภาคสนามของผู้วิจัยและการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลมาประกอบกันในแต่ละขั้นตอนของการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่ให้การยอมรับและนำความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการดำเนินงานของกลุ่ม ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 16.52 จากคะแนนเต็ม 25.00) เนื่องจากมีความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบางประเด็นคลาดเคลื่อน เช่น มีการดำเนินชีวิตของตนเองเลียนแบบกับวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่อยู่รอบข้าง แม้ว่าจะมีบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน มีการสื่อสารข้อมูลภายในองค์กรแต่เป็นแบบไม่เป็นทางการ มีการประชุมที่งานแต่ไม่กำหนดเวลาประชุมอย่างสม่ำเสมอ ขาดการคาดการณ์ว่าจะเกิดอะไรขึ้นจากการดำเนินงาน เพราะทำงานโดยมุ่งหวังผลในปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีเป้าหมายและการวางแผนการทำงานในอนาคต ซึ่งเหล่านี้มีผลมาจากผู้นำในองค์กร ขาดความสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัยอยู่เสมอและผู้นำขาดการค้นหาคำชะหรือความสามารถของสมาชิกในองค์กร ไม่กระตุ้นสมาชิกในองค์กรให้สนใจศึกษาความรู้ใหม่ ๆ สอดคล้องกับข้อคำถามย่อยในระดับความรู้เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่ามีข้อที่ระดับความรู้อยู่ในเกณฑ์ น้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ จากข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ

ดังนั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรทำการส่งเสริมการใช้สติปัญญาอย่างถูกต้อง เหมาะสมในการดำเนินชีวิตตามศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยไม่จำเป็นต้องเลียนแบบหรือทำตามสังคมอื่น ๆ ที่อยู่รอบข้าง เพราะมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป โดยลดการพึ่งพาชุมชนอื่น เน้นความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อหล่อเลี้ยงชุมชนนั้น ๆ ไม่พึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่ประชาชนหรือชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ ซึ่งแต่ละวิสาหกิจชุมชนต้องสร้างเครือข่ายและช่วยเหลือเกื้อกูลกันและหาหนทางเพิ่มมูลค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยยึดหลักการของความยั่งยืน มุ่งเน้นการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรกอย่างจริงจัง เมื่อเหลือพอจากการบริโภคแล้ว จึงคำนึงถึงการผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับรองลงมา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการเป็นรูปธรรม ควรทำการศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้นำแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมในการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันได้แก่ 1) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ผ่านช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม 2) เน้นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า โดยส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายสร้างร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 3) มุ่งสร้างความพอประมาณบนพื้นฐานสังคมและวัฒนธรรมของชุมชน 4) สนับสนุนระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้อยู่ได้ด้วยตนเอง ลดการพึ่งพาชุมชนอื่นจนเกินความจำเป็น มุ่งเน้นการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการบริโภคในครัวเรือนเป็นอันดับแรก การผลิตเพื่อการค้าเป็นอันดับ

รอง และ 5) ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงและการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ ว่าแนวทางการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ได้สร้างการยอมรับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มากขึ้นเพียงใด และสามารถนำไปใช้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีบริบทแตกต่างกันได้หรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. วิสาหกิจ ชุมชนหนทางพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.moac.go.th/builder/aid/articleupdate.php?id=86>. [สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2558].
- ณัฐินี ทองดี และคณะ. การพัฒนาและถ่ายทอดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานของความพอเพียงของหมู่บ้านสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของจังหวัดนครราชสีมา. รายงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 2552.
- ดารารวรรณ พรหมกัลป์. ผลการดำเนินงาน หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา : หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตัวอย่าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. 2551.
- ธนวุฒิ พิมพ์กี และจันทนา ฤทธิสมบุรณ์. การประยุกต์ใช้แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดจันทบุรี. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. ฉบับที่ 1 ปีที่ 10 (มกราคม-เมษายน 2557). หน้า 1-21.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- บุญสม วราเอกศิริ. หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 4. (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้). 2539.
- ปิยะวัน เพชรหมี่. ผลสัมฤทธิ์การใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเขตพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร. ปีที่ 12 เล่มที่ 2 (มกราคม-มิถุนายน 2553) หน้า 38-44.
- พระมหานະพงษ์พันธ์ สีสังข์. การศึกษา สภาพและปัญหาของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. 2553.
- มูลนิธิพระดาบส. คำพ่อสอน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ. 2551.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. การบริหารจัดการและ การบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม. 2548.
- วุฒิกกร ปาจุวัจ. ผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองปาน. หัวหน้าสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองปาน. สัมภาษณ์ 22 พฤศจิกายน. 2557.

ศรีไพร ศักดิ์รุ่งพงศากุล และเจษฎาพร ยุทธนวิบูลย์ชัย. ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีการจัดการ

ความรู้. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น. 2549.

สุวกิจ ศรีปัดดา. การประยุกต์หลักการ จัดการธุรกิจ ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจ

ชุมชน. วารสารบัณฑิตศึกษา. ปีฉบับที่ 3 ที่ 12 (สิงหาคม-ตุลาคม 2549) หน้า 43-53.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2549.

สันติ พรหมพันธ์. สภาพและปัญหาการดำเนินงานโครงการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว

พระราชดำริทฤษฎีใหม่ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด

ขอนแก่นและจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

สถาบันราชภัฏเลย. 2546.

สัญญา จารุจินดา. แนวทางการบริหารจัดการในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติใน

โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอชนวน จังหวัดแม่ฮ่องสอน. การศึกษาอิสระ. ปริญญา

มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. 2551.